

ÇİN BİLGİ NOTU

MART 2023

GÜNCEL VERİLER

MAKROEKONOMİK GÖSTERGELER VE TAHMİNLER

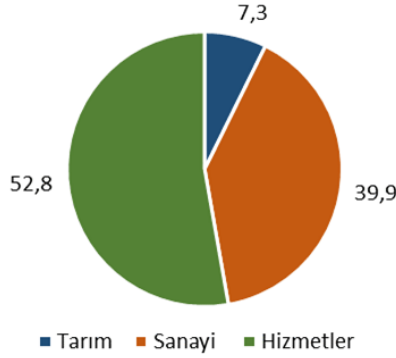
GÖSTERGE	DEĞER	2021	2022	2023
GSYH (cari fiyatlarla)	Milyar USD	17.745	18.321	19.244
Büyüme	%	8,1	3	4,4
Nüfus	Milyon Kişi	1.413	1.413	1.412
Kişi Başı Gelir	USD	12.562	12.970	13.629
Enflasyon	%	1,8	2,7	1,8
İşsizlik Oranı	%	4,0	4,2	4,1
Cari Denge / GSYH	%	1,8	1,8	1,5
Bütçe Dengesi / GSYH	%	-6,1	-8,9	-7,2
İhracat	Milyar USD	3.361,8	3.661,9	-
İthalat	Milyar USD	2.675,7	2.766,2	-

Kaynak: IMF Küresel Ekonomik Görünüm Ekim 2022, Trademap

1. GENEL GÖRÜNÜM

Sektörlerin GSYH Payları (%)

Kaynak: Çin İstatistik Kurumu, 2022

19. yüzyılda Çing İmparatorluğu'nun Birleşik Krallık ile yaptığı Afyon Savaşları'nı kaybetmesiyle günümüzdeki Çin topraklarının önemli kısmı batının sömürgesi haline gelmiştir. Çing hanedanlığının zayıflığı Çin'in babası olarak kabul edilen Sun Yat-sen dahil birçok ismi harekete geçirmiş, hanedanlık çıkan isyanların ardından zayıflayarak 1912 yılında sona ermiştir. Ülke kısa süreli diktatörlük yaşarken merkeziyetçi yapıdan uzaklaşmış, bölgesel yönetimler daha etkin hale gelmiştir.

Birinci Dünya Savaşı sonrası Almanya'nın Çin'de sömürdüğü bölgelerin Versay anlaşmasıyla Japonlara verilmesi ülkede milliyetçilik ve birlikteliği tetiklemiş, Çin Milliyetçi ve Çin Komünist partilerinin geniş kitlelere ulaşmasına neden olmuştur. 1926 yılında ülke yönetimini Çin Milliyetçi Partisi eline alırken iki parti arasındaki çatışmalar binlerce insanın ölümüne neden olmuştur. Japonya'nın Mançurya bölgesini işgal etmesiyle iki parti arasında ikinci koalisyon oluşmuş, Japonya'nın İkinci Dünya Savaşı'nı kaybetmesi ve Çin'i terk etmesiyle iki parti arasındaki savaş azmıştır. 1948 yılının sonlarında Milliyetçi Parti'nin Mançurya'yı kaybetmesiyle Komünist Parti ülkenin büyük kısmında egemen olmuştur.

Komünist Parti lideri Mao 1 Ekim 1949'da Çin Halk Cumhuriyeti'ni kurmuştur. Milliyetçi parti üyeleri ve entelijansiya Tayvan'da yönetimi ele alırken günümüzde de süren Çin-Tayvan gerginlikleri başlamıştır. Ülke Sovyetlerden alınan krediler ile sanayileşmeye çalışırken eğitilmiş iş gücünün ülkeyi terk etmesi, 1966 yılında başlayan Kültürel Devrim ile Mao'nun birçok entelektüel devre dışı bırakılmasıyla ülkede yeterli kalifiye eleman kalmamıştır. Bu durum ülkenin gelişimini sınırlarken Çin hükümeti 1970 yılında Sovyet tipi ekonomi modelini bırakarak kamu kontrolünün yavaş yavaş azaldığı, toplu (kollektif) tarımın dağıtıldığı, ağır sanayi yerine yüksek teknolojlili hafif sanayiye önceliklendiren politikalar gütmeye başlamıştır. Her yıl kamunun müdahil olacağı ve olmayacağı birincil, ikincil ve üçüncül kategoriler açıklanırken kamunun birincil planları ulusal önemdeki ticaret mallarını ve mega projeleri içermektedir.

İkincil ve üçüncü kategoride yer alan projelerle ilgili maddeler serbest piyasa koşullarında belirlenen genellikle kamunun karışmadığı projeler olarak öne çıkmıştır.

Çin hükümetinin işgücünü özgürleştirme çabalarının yanı sıra yabancı yatırım çekmek amacıyla muafiyetlerde bulunması 1978 yılından ülkenin yüksek büyüme oranları yakalamasında etkili olmuştur.

Dünya nüfusunun yaklaşık beşte birini bulunduran Çin, Rusya ve Kanada'dan sonra dünya yüzölçümünün %14'ünü oluşturmaktadır. Çin'in %10'u tarım yapmaya müsait olurken işgücünün tarımsal faaliyetler yanı sıra şehirlerde yarı zamanlı iş bulmasının teşvik edilmesi tarımsal üretimin hızlanmasında etkili olmuştur. 1980'lere kadar nüfusunun üçte birine yakını kırsal kesimlerde yaşayan ülkede işçilerin kentlere yönelmesiyle tarım sektörünün milli gelir içerisindeki payı 2022 yılı verilerine göre %7 seviyesine kadar gerilemiştir. Pirinç ülkede yetişen en önemli tarımsal ürün olarak öne çıkmaktadır. Mısır, buğday, şeker pancarı ve patates diğer önemli tarımsal ürünlerdir.

Çin maden kaynakları bakımından oldukça zengin bir ülkedir. Buhar kömürü, taş kömürü, demir, alüminyum, petrol, çinko, boksit 2015 ile 2019 yılları arasında en çok çıkarılan madenlerdir. Hükümet, kömür arzını sağlamak amacıyla ülke genelinde irili ufaklı birçok maden açmıştır. Ülkede petrol rezervinin 26 milyar varil, doğal gaz rezervinin ise 8,4 trilyon metreküp seviyesinde olduğu tahmin edilmektedir. Öte yandan, ekonominin oldukça büyük olması sebebiyle madencilik sektörünün milli gelir içerisindeki ve istihdam içerisindeki payları düşüktür.

İmalat sanayinde 1950'lerden itibaren Sovyet modeli benimsenmiş; demir çelik, kömür, ağır mühendislik gerektiren sektörler önem verilmiştir. Ancak, 1960'larda yaşanan ekonomik kriz akabinde politika değişikliğine gidilmiştir. Yeni politikada işgücü ücretlerinin dondurulması ve işçilerin kovulmasını önleyen yasalar, işgücünün daha fazla çalışmasını teşvik etmezken sanayi üretimi krizlere karşı savunmasız kalmıştır.

1979 yılında özel teşebbüslere izin verilmesi ile kamunun rolü azalmıştır. Kamu enerji, ulaşım ve iletişim gibi kritik gördüğü sektörlerde aktif kalmaya devam ederken özel teşebbüslerin artması işgücünü daha eğitilmiş, yetenekli olmaya itmiştir. Yabancı şirketlerin serbest ticaret bölgeleri üzerinden ülke ekonomisine giriş yapması ekonomik çeşitlendirmeyi artırmıştır. Kamunun önem verdiği metalürji, makine üretimi sektörlerinin yanı sıra kamu iktisadi teşebbüsleri çelik üretimine önem vermiş, kimyasal gübreler, plastikler, sentetik lifler dahil birçok imalat sanayi sektöründe üretim artmıştır.

Tekstil sonrası tüketim mallarına (tekstil, işlenmiş gıda, oyuncaklar) geçiş yapan ülke 1990'lardan itibaren sanayisini çeşitlendirmeye devam etmiştir. Ucuz işgücü ve imalat sanayinin geniş olması, çok uluslu şirket yatırımlarının artmasında etkili olurken Çin yönetimi de imalat sanayini öne çıkarmayı amaçlaması ülkeyi 'Dünya'nın fabrikası' konumuna getirmiştir.

İmalat sanayinin yanı sıra ülke nüfusunun 1,4 milyara yakın olması iç piyasanın büyüklüğünden ötürü yabancı yatırımları heveslendiren bir diğer unsur olmuştur. 2000'lerin başında yılda ortalama 40-50 milyar USD bandında olan yabancı yatırımlar 2008 yılında 170 milyar USD seviyesine yükselmiş, 2013 yılında 290 milyar USD olmuştur. 2017 yılına kadar doğrudan yabancı yatırımlar düşüş gösterirken 166 milyar USD seviyesine gerilemiş, 2018 yılında ise 235 milyar USD seviyesine çıkmıştır. ABD ile yaşanan ticaret gerilimleri nedeniyle 2019 yılında yatırımlar 187 milyar USD seviyesine gerilerken salgın sonrası 2020 ve 2021 yıllarında sırasıyla 253 ve 334 milyar USD seviyesine yükselmiştir. Doğrudan yabancı yatırımlarda son yıllarda artışa rağmen yükselen işgücü ücretlerinin uzun vadede imalat sanayi rekabetçiliğini olumsuz etkilemesi beklenmektedir.

Dünyanın en büyük imalat sanayine sahip olan Çin'de elektronik eşyalar, makineler, tekstil öne çıkan imalat sanayi sektörleridir. Dünyanın en büyük otomotiv pazarına sahip olan ülkede son yıllarda elektrikli araç üretimine önem verilmektedir. Teknoloji sektöründe yapay zeka, 5G ağları ve e-ticaret öne çıkmakta ülke bu alt sektörlerde küresel liderlerdendir. Birçok elektronik ürünün otomotiv parçalarının üretiminde kullanılan yarı iletkenler sektöründe ABD'nin pazar payı 2021 yılında %54 seviyesinde olurken Çin'in payı %4 seviyesindedir, ülke ithalata dayalı bu sektörde pazar payını artırmayı hedeflemektedir. Öte yandan, Fikri Mülkiyet Hakları konusunda oldukça eleştirilen ülke yabancı firmaların bu alanda yatırımında güven kaybetmektedir. Sektöre yapılan yoğun yatırıma rağmen, akıllı cihazların daha az enerji ve daha yüksek güç üretmeyi amaçlayan 7 nanometre teknoloji düğümü teknolojisi konusunda geri kalmaktadır. Çin ekonomisinde sanayi sektörünün milli gelir içerisindeki payı %39,9 seviyesindedir.

Hizmetler sektörünün milli gelir içerisindeki payı %52,8 ile gelişmiş ülkelere nazaran daha düşüktür. Hızlı kentleşme ülkede finans sektörünün gelişmesinde etkili olmuş, Çin Endüstri ve Ticaret Bankası (ICBC), Çin İnşaat Bankası (CCB) ve Çin Ziraat Bankası (ABC) dahil birçok firma ekonomide öne çıkmaktadır. Finans sektörünün yanı sıra sağlık sektörü artan özel hastane ve kliniklerin de etkisiyle hızla gelişmektedir. China Resources Sanjiu Medical & Pharmaceutical Co. Ltd., China National Pharmaceutical Group Corporation (Sinopharm) ve Shanghai Fosun Pharmaceutical (Group) Co., Ltd. sağlık sektöründe önde gelen kuruluşlardır.

5 milyon kilometreden daha uzun otoyol ve yola sahip olan ülkede son yıllarda yapılan ulaşım altyapısı çalışmaları ekonomik büyümeyi desteklemektedir. 160 bin kilometreden uzun demiryolu, 200'den fazla havalimanına sahip olan ülkede Shanghai, Shenzhen, Ningbo-Zhoushan, Qingdao, ve Tianjin limanları denizyolu ulaşımı ve ticarete önemlidir. Çin Seddi, Yasak Şehir ve Terracotta Savaşçıları gibi dünyanın en popüler turistik yerlerinden bazılarında ev sahipliği yapan ülkede turizm sektörünün milli gelir içerisindeki payı %1,5 seviyesindedir. Salgın öncesi 2019 yılında yurtdışına 155 milyon turist gönderen ülke 2020 yılında 20 milyona yakın turist göndermiştir.

BÜYÜME:

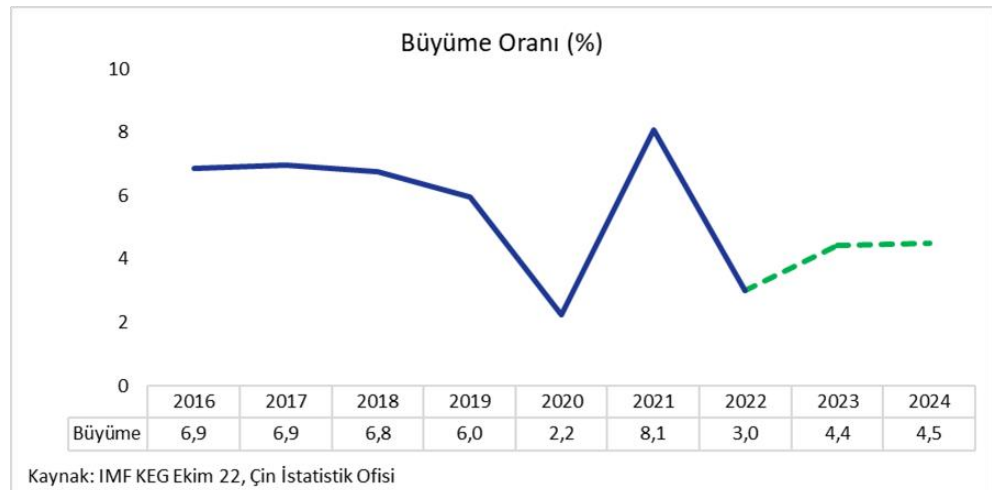
1980 ile 2019 yılları arasındaki kırk yılda ortalama %9,4 büyüyen Çin ekonomisi kişi başı geliri 300 USD seviyesinden 10.000 USD seviyesine çıkarmıştır. Salgının ülkede patlak vermesiyle 2020 yılının ilk çeyreğinde %6,9 daralan Çin ekonomisi ikinci çeyrekte itibaren büyümeye başlamış, yıl genelinde ülke %2,2 büyümüştür.

2021 yılının ilk çeyreğinde baz etkisiyle %18,7 büyüyen ekonomi yılın son iki çeyreğinde salgından korunma kapsamında alınan önlemler ile sırasıyla %5,2 ve %4,2, yıl genelinde ise büyüme oranı %8,1 olmuştur.

2022 yılının ilk çeyreğinde %4,8 olan ekonomik büyüme, ikinci çeyrekte Kovid kontrollerinden ötürü %0,4 seviyesine kadar gerilemiş, yıl genelinde hükümetin büyüme beklentisi olan %5,5 sekteye uğramıştır. Yılın ikinci yarısında ekonomi toparlanma sinyali vermesine karşın %3,4 genişlerken yıl genelinde ekonomik büyüme %3 olarak gerçekleşmiştir.

Ulaştırma ve konaklama sektörleri 2022 yılında daralırken milli gelirin yarısından fazlasını oluşturan hizmetler sektörünün %2,3 büyümesinde belirleyici olmuştur. Finans sektörü %5,6 büyürken iç talep göstergesi olan toptan ve perakende satış sektörü %0,9 ile ılımlı büyüme göstermiştir. Teknoloji ağırlıklı olan Bilgi İletimi, Yazılım ve Bilgi Teknolojileri hizmetleri alt sektörü ise %9,1 ile hizmet sektöründeki büyümeyi desteklemiştir. Sanayi sektöründeki büyüme 2022 yılında %3,4 büyürken imalat sanayi %2,9 ile manşetin altında büyüdü.

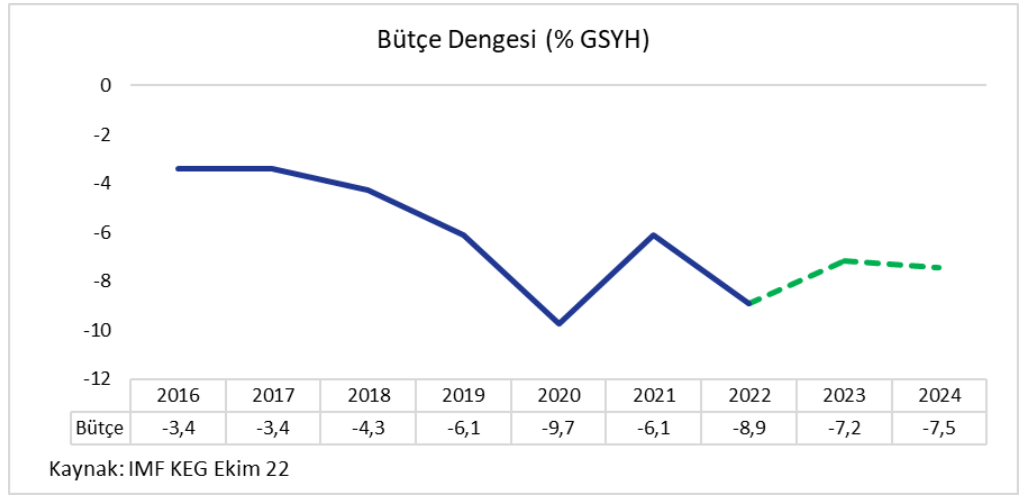
Salgın sonrası işsiz kalan Çinlilerin mortgage ödemelerini karşılayamaması, konut firmalarının emanet hesapları olması gerektiğinden daha az tutarak yükümlülüklerini karşılayamaması ülkede konut sektörü üzerinden finansal krize neden olmuştur. Ülkede ayrıca konut sektörünün Çin'de evlilikler üzerinde etkili olmasının demografik yapıyı da olumsuz etki edeceği düşünülmektedir. Bu gelişmeler altında azalan konut fiyatlarının da etkisiyle 2022 yılında konut sektörü ise %5,1 daralmış, ekonomik büyümeyi olumsuz etkilemiştir.

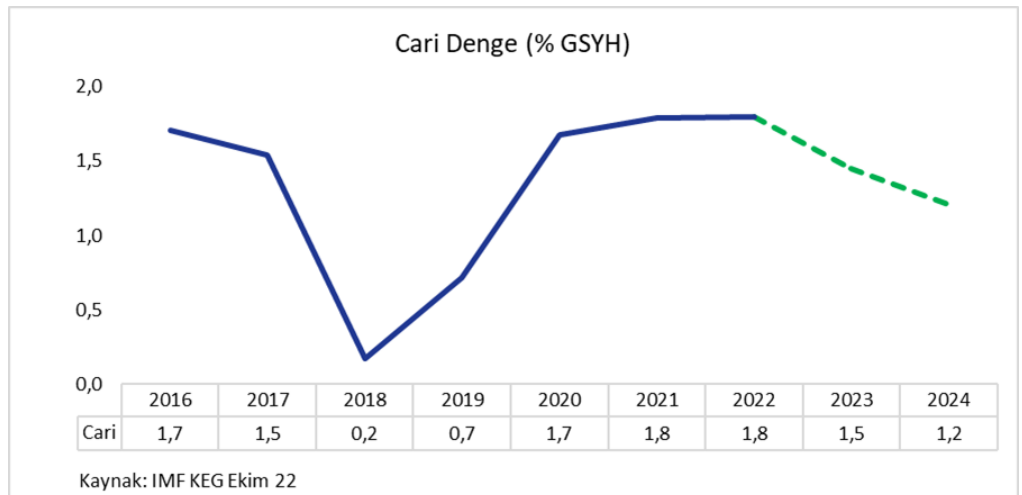
2. BÜTÇE DENGESİ

2014 yılına kadar oldukça dengeli seyreden Çin bütçe dengesi açık vermeye başlamış, 2015 yılında milli gelire oranla %2,5 açık vermiştir. 2016 yılı sonrası bütçe açığı yükselmeye başlamış, 2020 yılında salgının etkisiyle gelirler %5 azalmış giderler ise %7 artmıştır. 2020 yılında bütçe açığı milli gelire oranla %9,7 seviyesine yükselmiş, 2021 yılında ise gelirlerdeki toparlanma ile %6,1'e kadar gerilemiştir. 2022 yılında bütçe giderlerinin %11 arttığı, gelirlerin ise yatay seyrettiği tahmin edilmektedir. Bütçe açığının %8,9 seviyesinde olduğu 2022 yılında kamu borcunun %76'ya yükseldiği öngörülmektedir.

3. CARİ DENGESİ

2016 yılında 191 milyar USD cari fazla veren Çin 2018 yılında 24 milyar USD ile ılımlı fazla vermiştir. 2019 yılında cari fazla 100 milyar USD seviyesine yükselirken salgının olumsuz etkilerine rağmen dış ticaret fazlasının artmasıyla cari fazla 249 milyar USD seviyesine yükselmiştir. 2021 yılında cari fazla 317 milyar USD seviyesine çıkarken 2022 yılının ilk üç çeyreğinde 310 milyar USD seviyesinde gerçekleşmiştir. IMF, ülkenin 2022 yıl genelinde 330 milyar USD cari fazla verdiğini tahmin etmektedir.

4. SWOT ANALİZİ

Güçlü Yönleri: Çin, insan kaynakları ve tüketici pazarları açısından kendisine önemli bir avantaj sağlayan nüfusa (dünyanın en büyük) sahiptir. Son otuz yılda etkileyici bir ekonomik büyüme yaşamıştır. Bu durum, ülkeyi dünyanın en hızlı büyüyen ekonomilerinden birine sahip haline getirmiştir. Dünyanın en büyük mal ihracatçısı olmasını sağlayan güçlü bir imalat sektörüne sahiptir. Çin, teknolojiye önemli yatırımlar yapmış, yapay zeka ve 5G teknolojisi gibi alanlarda lider konuma gelmiştir. Kömür, petrol ve nadir toprak mineralleri dahil olmak üzere önemli doğal kaynaklara sahiptir.

Zayıf Yönleri: Çin, hava kirliliği, su kıtlığı ve toprak bozulması dahil olmak üzere önemli çevresel zorluklarla karşı karşıyadır. Çin ekonomisi hızla büyürken, gelir eşitsizliği önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Ekonomisi büyük ölçüde ihracata bağımlıdır; bu durum, ekonomiyi küresel ekonomideki değişikliklere karşı savunmasız hale getirmektedir. Çin hükümeti, verimsizliklere yol açabilen ve yeniliği sınırlandırabilen ekonomi üzerinde önemli bir kontrol uygulamaktadır. Nüfusu hızla yaşlanmakta olduğundan gelecekte demografik sorunlar yaşayabilir.

Fırsatlar: Çin'in büyüyen orta sınıfı, yerel tüketici pazarları için önemli fırsatlar sunmaktadır. Kuşak ve Yol Girişimi, ülkenin etkisini ve ekonomik fırsatlarını genişletebilecek devasa bir altyapı projesidir. Çevresel zorlukları, yeşil teknolojinin ve sürdürülebilir altyapının geliştirilmesi için fırsatlar yaratmaktadır. Hizmet sektörü, özellikle sağlık ve eğitim gibi alanlarda önemli bir büyüme potansiyeline sahiptir. Teknoloji ve inovasyona yaptığı yatırımlar, yeni endüstrilerin ve ekonomik fırsatların gelişmesine yol açabilir.

Tehditler: Çin'in ekonomik büyümesi büyük ölçüde ihracata bağlılığı, ticari gerilimler ve korumacı politikalara karşı ekonomiyi savunmasız bırakmaktadır. Başta ABD olmak üzere diğer ülkelerle ilişkileri son yıllarda giderek gerginleşmektedir. Ülkenin borç seviyeleri son yıllarda hızla yükselirken bu durum finansal istikrarsızlığa sebep olabilir. Çin hükümeti büyük ölçüde merkeziyetçidir; bir liderlik geçişi veya diğer büyük değişiklikler durumunda siyasi istikrarsızlık oluşturabilir. Ekonomiyi ve altyapıyı bozabilecek deprem ve sel gibi doğal afetlere karşı savunmasızdır.

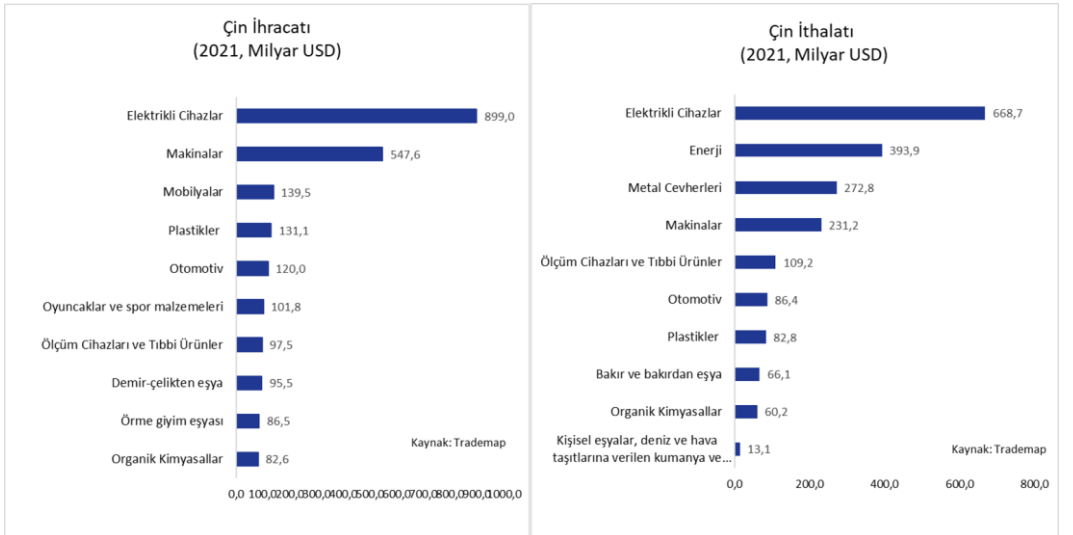
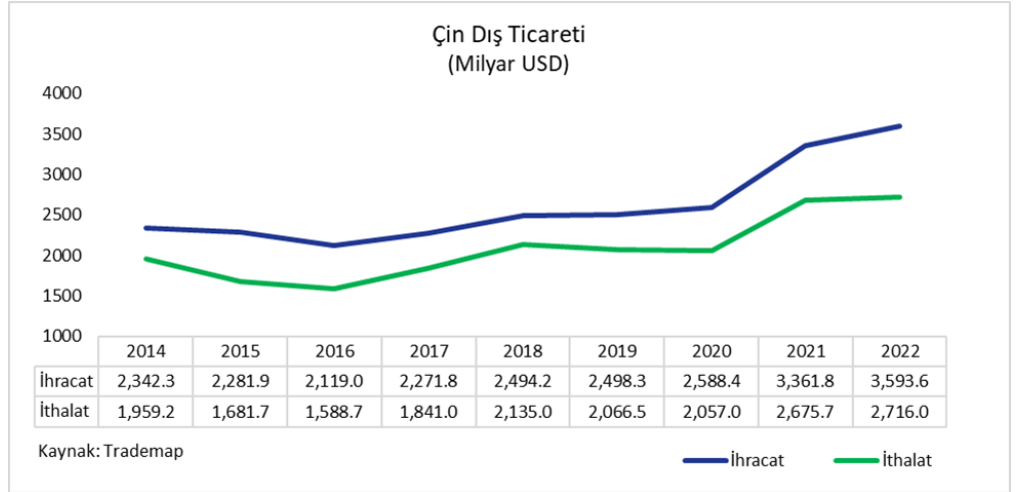

5. DIŞ TİCARET

Çin dış ticareti genellikle fazla vermektedir. 2014 ile 2021 yılları arasında ortalama 495 milyar USD dış ticaret fazlası veren ülke 2022 yılında 877 milyar USD fazla vermiştir. Makineler ve elektrikli cihazlar ihracatı ve ithalatı Çin'in ihracatının yarısından fazlasını oluşturmaktadır.

2022 yılında Çin ihracatı bir önceki yıla göre %7 artarak 3,6 trilyon USD seviyesine yükselirken otomotiv ihracatı yıllık %75 artarak ihracattaki yükselişi sürükledi. Yüksek teknoloji ihracatı ise 2022 yılında bir önceki yıla göre %3 civarında azalarak 950 milyar USD seviyesine geriledi. Tarımsal ürün ihracatı ise aynı dönemde %16,5'lik artışla 98 milyar USD oldu.

2022 yılında Çin ithalatı ise bir önceki yıla göre %2 artarak 2,7 trilyon USD seviyesinde gerçekleşmiştir. İthalattaki ılımlı yükselişte petrol ve emtia fiyatlarındaki yükseliş etkili olmuştur. Kömür, ham ve işlenmiş petrol, doğal gaz ithalatları 2021 yılında 369 milyar USD seviyesinden 2022 yılında 500 milyar USD seviyesine yükselmiştir. Öte yandan, aynı dönemde yüksek teknoloji ürünleri ithalatı bir önceki yıla göre %9 daralarak 763 milyar USD seviyesine gerilemiştir.

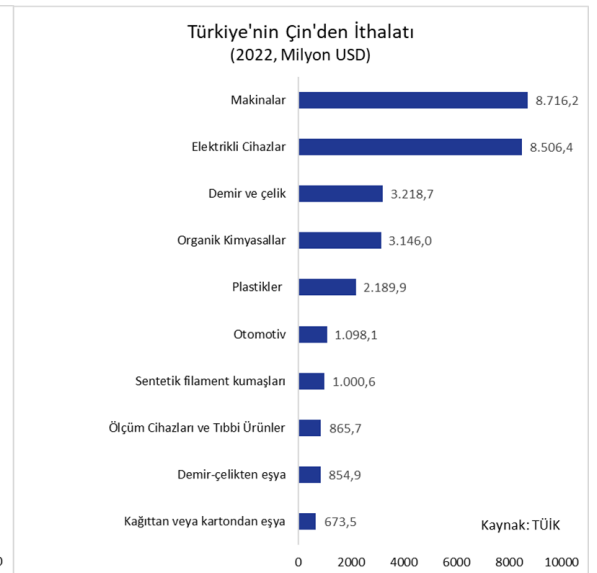
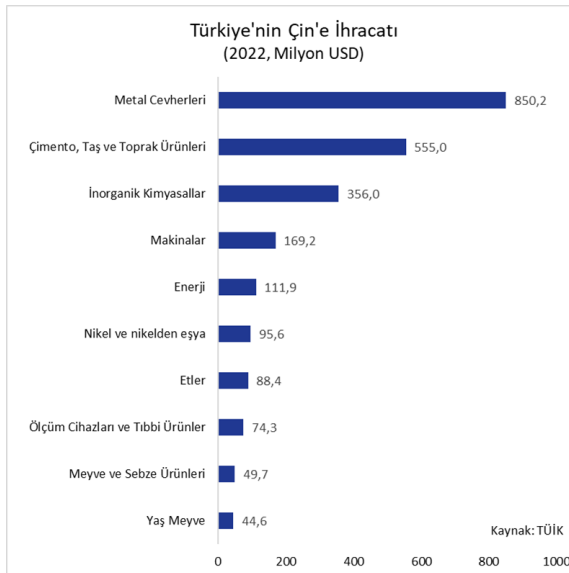
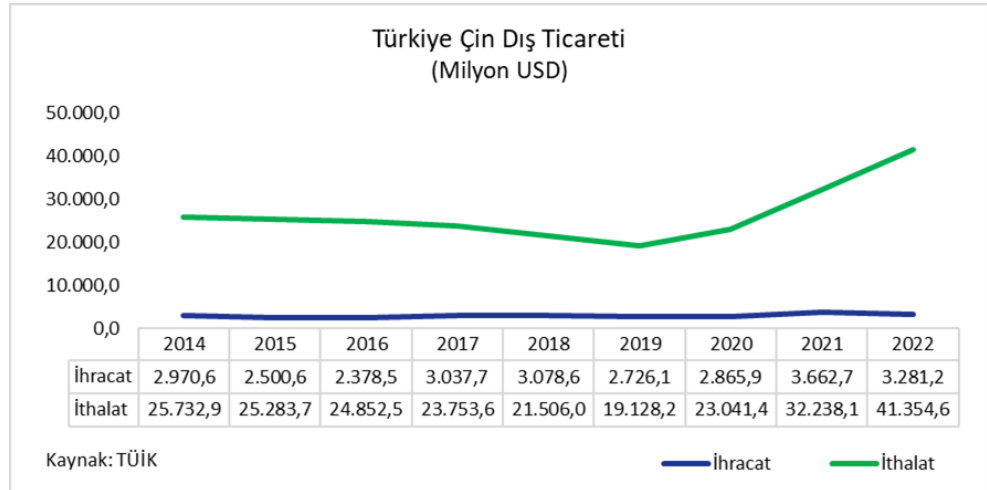

4. TÜRKİYE İLE DIŞ TİCARET

Türkiye Çin ile dış ticaretinde net ithalatçıdır. 2014 yılında Türkiye'nin Çin'e verdiği dış ticaret açığı 22,7 milyar USD seviyesinde olurken 2021 yılında 28,6 milyar USD seviyesine yükselmiştir. 2021 yılında Türkiye'nin Çin'e ihracatı 3,7 milyar USD seviyesinde olurken Türkiye'nin Çin'den ithalatı 32,3 milyar USD olmuştur.

2022 yılında Türkiye'nin Çin'e ihracatının %58,4'ünü metal cevherleri, çimento, taş ve toprak ürünleri ile inorganik kimyasallar sektörlerinden gerçekleştirmektedir. Son yıllarda, Türkiye'nin Çin'e bakır ihracatı artarken çimento, taş ve toprak ürünleri ihracatı ise 2017 yılında 1 milyar USD seviyesinden 2022 yılında 555 milyon USD seviyesine gerilemiştir. İthalat tarafında ise makinalar ve elektrikli cihazlar ithalatı 2022 yılında tüm ithalatın %44,5'ini oluşturmuştur. Organik kimyasallar ithalatı 2017 yılında 1 milyar USD seviyesinden 2022 yılında 3,2 milyar USD seviyesine yükselmiş, plastikler ithalatı ise 2020 yılında 550 milyon USD seviyesinden 2022 yılında 2,2 milyar USD seviyesine yükselmiştir.

DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER KURULU

Huzur Mahallesi, Azerbaycan Caddesi Skyland Sky Office No: 4
B Blok Kat: 21-22 Seyrantepe 34485 Sarıyer/İstanbul

www.deik.org.tr • info@deik.org.tr

[Twitter](#) [Instagram](#) [Facebook](#) [LinkedIn](#) [YouTube](#) /deikiletisim | www.deik.org.tr